

Egeria; een (water)pest?

Ruud Beringen, FLORON

Egeria (*Egeria densa*) is een uit Zuid-Amerika afkomstige waterplant uit de waterkaardefamilie (*Hydrocharitaceae*), waartoe ook de veel bekendere smalle- en brede waterpest behoren. Egeria is één van de populairste zuurstofplanten voor aquaria. Ongeveer 34% van alle in Nederland geïmporteerde vijver- en aquariumplanten bestaat uit egeria. Het aantal waarnemingen van verwilderde planten is tot nu toe echter beperkt gebleven, maar neemt sinds ongeveer het begin van deze eeuw gestaag toe. Ten behoeve van een risicobeoordeling¹⁾ zijn de verspreidingsgegevens van egeria geanalyseerd. Is er een kans dat egeria zal uitgroeien tot een plaag?

Verspreiding binnen Nederland

De eerste gedocumenteerde vondst van verwilderde egeria dateert uit 1944, toen planten werden aangetroffen in een sloot in Dordrecht. Pas in 1951 werd in een vijver in Bussum herbariummateriaal verzameld van een tweede groeiplaats. Uit de vijftiger en zestiger jaren van de vorige eeuw zijn geen vondsten bekend, ook niet uit Bussum en Dordrecht. Vanaf 1976 wordt egeria met enige regelmaat waargenomen. In 1976 werd in een recent gegraven singel in Doorn een aaneengesloten groeiplaats van enige honderden meters lengte waargenomen. In 1977 waren de planten weer volop aanwezig en werd de soort ook waargenomen in een nabijgelegen kilometerhok. Tot 1991 werd egeria regelmatig uit de omgeving van Doorn gemeld, maar na 1991 zijn er geen waarnemingen meer uit deze omgeving

Egeria. (Foto: Albert Dees /Aquon)

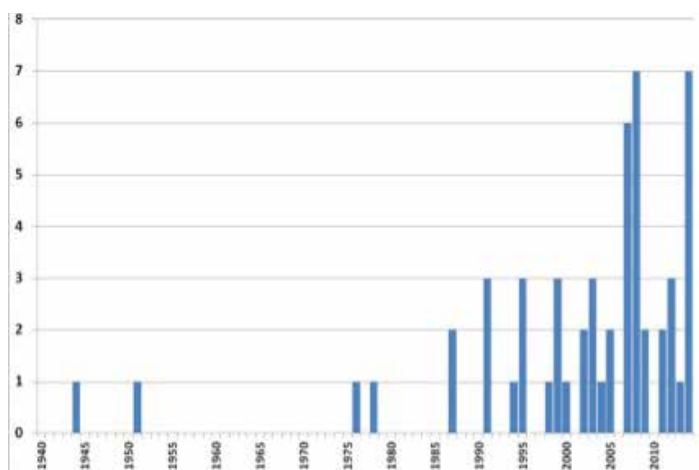
bekend. Na het jaar 2000 wordt egeria bijna ieder jaar wel ergens waargenomen. Het aantal km-hokken waaruit de soort gemeld wordt varieert van 0 tot 8 per jaar. In 2008 werd de soort uit 7 km-hokken gemeld waarin de soort nog niet eerder was waargenomen, en ook voor dit jaar staat de teller voorlopig al op 7 nieuwe (gevalideerde) km-hokken. In totaal is egeria tot op heden uit 55 km-hokken gemeld.

Stedelijk gebied

Egeria is opgenomen in Bijlage 2 van het Convenant Waterplanten; wat wil zeggen dat de plant alleen onder vermelding van de juiste naam en vergezeld met de waarschuwing “voorkom dat de plant in het oppervlaktewater terecht komt” mag worden verkocht. Egeria is echter vaak een bestanddeel van de bundeltjes zuurstofplanten, die geregeld zonder etiket worden verkocht. Ook worden de planten samen met goudvissen (in één zakje) verkocht. Het is dan ook niet verwonderlijk dat bijna alle groeiplaatsen van egeria in of nabij de bebouwde kom liggen en het ligt voor de hand dat deze groeiplaatsen ontstaan zijn door dumping van overtollige planten. De groeiplaatsen liggen veelal in geïsoleerde, stilstaande, ondiepe wateren zoals singels, vijvers, (amfibieën)poelen, sloten, leemputten en kanalen. Voor zover bekend zijn er in Europa alleen mannelijke planten in de handel. De planten kunnen zich dus alleen vegetatief verspreiden. Tot op heden heeft de soort zich amper buiten het stedelijk gebied verspreid.

Winterhardheid

Van een aantal km-hokken waaruit egeria in het verleden is gemeld, zijn geen recente waarnemingen bekend, ondanks dat deze km-hokken redelijk tot goed zijn onderzocht. Voor een aantal wateren is het duidelijk dat ingrijpende maatregelen, zoals leegpompen en uitbaggeren, de oorzaak van het verdwijnen is geweest, maar er zijn blijkbaar ook groeiplaatsen verdwenen zonder dat er dergelijke rigoureuze ingrepen hebben plaatsgevonden. Er lijkt een verband te zijn tussen het aantal waarnemingen van egeria en de strengheid van de winters. Na strenge winters lijken er in de jaren daarna geen of weinig waarnemingen te worden gedaan. Na een periode met relatief zachte winters lijkt het aantal waarnemingen toe te nemen. De waarnemingen in de omgeving van Doorn vonden bijvoorbeeld plaats na

Het aantal kilometerhokken per jaar waarbinnen egeria voor het eerst is waargenomen. (Bron: NDFD & Waarneming.nl)

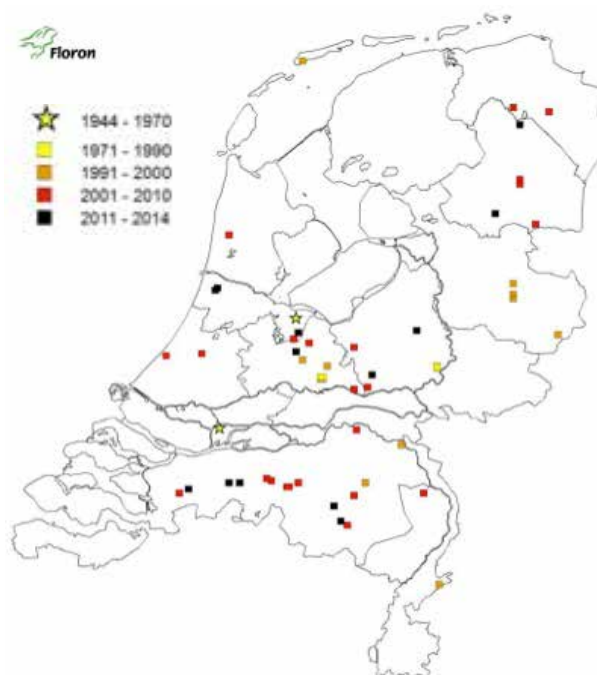
een periode van relatief zachte winters (1971-1978). *Egeria* groeit niet meer bij temperaturen beneden de 10°C en sterft af bij temperaturen beneden de 3°C. Het hierboven geschetste verband lijkt dus aannemelijk. In strenge winters kan de plant alleen overleven in diep water onder het ijs. De plant vormt echter geen speciale overwinteringsorganen en zal in strenge winters met veel sneeuw, waarin het ijs gedurende lange tijd met sneeuw bedekt is, ook onder het ijs, alsnog afsterven vanwege lichtgebrek.

Egeria een (water)pest?

Tot nu toe heeft *egeria* noch in Nederland noch in de ons omringende landen tot overlast of verlies aan biodiversiteit geleid. In de huidige Nederlandse situatie lijkt *egeria*, op basis van de nu beschikbare informatie, een plant te zijn die in hoge mate afhankelijk is van verspreiding door de mens en die hoogstens tijdelijk dominant kan worden wanneer ze als eerste in een nieuw "leeg" waterlichaam terechtkomt. Na verloop van tijd lijkt de plant door concurrentie met andere waterplanten (ook met andere exoten) of tengevolge van strenge winters in talrijkheid af te nemen of te verdwijnen. Of dit beeld klopt en of dit ook in de toekomst bij een veranderend klimaat of bij veranderingen in waterkwaliteit ook zo blijft, moet blijken. Hiervoor blijft het nodig de verspreiding van *egeria* op de voet te volgen.

Herkenning

Egeria lijkt oppervlakkig veel op de andere "waterpesten" uit de waterkaardfamilie: smalle waterpest, brede waterpest en verspreidbladige waterpest. Het is mogelijk dat *egeria*

De verspreiding (kilometerhokken) van *egeria* (*Egeria densa*) binnen Nederland in de periode 1944 tot heden.

(Bron: NDFD & Waarneming.nl)

niet altijd goed herkend wordt en voor een "waterpest" wordt uitgemaakt, maar het kan ook dat groot uitgevallen exemplaren van smalle waterpest voor *egeria* worden uitgemaakt. Hier nog even de belangrijkste verschillen.²⁾ In bloeiende toestand onderscheidt *egeria* zich door de opvallend grote, 8-11 mm lange, witte kroonbladen, die veel langer zijn dan bij de andere soorten. Bij de brede- en smalle waterpest staan de bladen in kransen van 3; bij *egeria* in kransen van (3)4-6. De bladen van *egeria* zijn ook duidelijk langer dan bij de beide waterpesten. De verspreidbladige waterpest onderscheidt zich van *egeria* en van de beide waterpesten doordat, zoals de naam al zegt, de bladen bij deze soort niet in kransen staan.

¹⁾ Matthews, J., K.R. Koopman, R. Beringen, B. Odé, R. Pot, G. van der Velde, J.L.C.H. van Valkenburg & R.S.E.W. Leuven. 2014 (in prep.). Knowledge document for risk analysis of the non-native Brazilian waterweed (*Egeria densa*) in the Netherlands. Radboud University Nijmegen, Institute for Water and Wetland Research, FLORON & Roelf Pot Research and Consultancy.

²⁾ http://www.nvwa.nl/txmpub/files/?p_file_id=2001292